

DAWID KOPA*

RZEKOME PANOWANIE WŁADYSŁAWA OPOLCZYKA
W ŚLĄSKIM BOLESŁAWCU

Władysław zwany Opolczykiem był synem Bolka II, księcia opolskiego. Urodził się przed 1330 r., a zmarł w maju 1401 r.¹ Panowanie opolskiego Piasta obfitowało zarówno w blaski, jak i w cienie. Powszechnie znany jest jako namiestnik Rusi Czerwonej, Królestwa Polskiego, palatyn Węgier², a przede wszystkim (choć tu nie ma wśród badaczy zgodności) jako fundator klasztoru Paulinów na Jasnej Górze³. Pomimo znacznego zainteresowania historyków intrygującą postacią opolskiego Piasta, znalazł się jednak epizod jego panowania, który wciąż w niewystarczającym stopniu został oświetlony przez historiografię.

Bolesławiec wraz z okolicą od 1296 r. i wiecu książąt śląskich w Zwanowicach należał w sposób nieprzerwany do księstwa jaworskiego, a potem księstwa świdnicko-jaworskiego. Właśnie wtedy Bolko I Surowy przyłączył Bolesławiec do

---

* Dawid Kopa – doktor nauk humanistycznych w zakresie historii (specjalność historia średniowiecza), doktorant Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie; e-mail: kdavid@o2.pl.

¹ K. JASIŃSKI. *Rodowód Piastów Śląskich: Piastowie wrocławscy, legnicko-brzescy, świdniccy, ziębiccy, głogowscy, żagańscy, oleśniccy, opolscy, cieszyńscy i oświęcimscy*. Kraków 2007² s. 558 (wyd. 1 s. 79-80).

² S.A. SROKA. *Pod opieką królowej. Piastowie śląscy na Węgrzech*. W: Elżbieta Łokietkówna. Bydgoszcz 2000 s. 35, 37.

³ L. WOJCIECHOWSKI. *Fundacje kościelne Władysława Opolczyka*. W: *Książę Władysław Opolczyk fundator klasztoru Paulinów na Jasnej Górze w Częstochowie*, red. M. Antoniewicz, J. Zbudniwew. Warszawa 2007 s. 66-77. Wojciechowski relacjonuje bogatą dyskusję w sprawie osoby fundatora i opowiada się za tym, że był nim Władysław Opolczyk.

istniejącego już księstwa, jednoczącego w swoich granicach zarówno późniejsze ziemie świdnickie, jak i jaworskie⁴.

1. WŁADYSŁAW OPOLCZYK RZĄDZIŁ W BOLESŁAWCU

Jerzy Sperka wskazał niedawno, że wśród licznych terytoriów, które w różnych latach znajdowały się pod pośrednią lub bezpośrednią władzą Władysława Opolczyka był również Bolesławiec wraz z Weichbildem. Zdaniem tego badacza opolski Piast otrzymał wyżej wspomnianą ziemię jako lenno w 1372 r. od cesarza Karola IV Luksemburga. 15 marca 1372 r. Władysław Opolczyk miał ślubować we Wrocławiu, że w trakcie posiadania Bolesławca z okręgiem nie dokona uszczuplenia jego granic ani dochodów⁵. Nie można tutaj mówić o pomyłce, czyli zwyczajnym *qui pro quo*. J. Sperka wyraźnie wspomina, że był to „[...] Bolesławiec wraz z okręgiem, należący wcześniej do księstwa świdnickiego”⁶.

Bolesławiec w ziemi wieluńskiej był we władaniu Władysława Opolczyka od 1370 r. prawdopodobnie aż do jego śmierci w 1401 r., kiedy to niezdobyty przez wojska Królestwa Polskiego został oddany na polecenie księżnej Ofki, wdowy po Władysławie Opolczyku⁷. Jednakże ten Bolesławiec z pewnością nie mógł być przyjmowany przez Władysława Opolczyka od Karola IV, który nie miał żadnych praw do dysponowania nim. Luksemburczyk rzeczywiście mógł nadać Bolesławiec (w księstwie jaworskim) należący dożywotnio do księżnej świdnicko-jaworskiej Agnieszki. Moim zdaniem Habsburżanka nigdy nie dopuściła do tego, aby Władysław Opolczyk wszedł w jego rzeczywiste posiadanie.

2. PRZEJAWY RZĄDÓW AGNIESZKI, KSIĘŻNEJ ŚWIDNICKO-JAWORSKIEJ W BOLESŁAWCU

23 sierpnia 1374 r. lenno zamkowe w Bolesławcu otrzymał Kleryk von Bolz. Agnieszka, aby nadać lenno, musiała je wcześniej odkupić od Henryka von Kittlitza⁸.

---

⁴ R. ŻERELIK. *Dzieje Śląska do 1526 roku*. W: *Historia Śląska*. Red. M. Czapliński. Wrocław 2002 s. 66.

⁵ J. SPERKA. *Władysław książę opolski, wieluński, kujawski, dobrzyński, Pan Rusi, Palatyn Węgier i Namiestnik Polski (1326-1330-8 lub 18 maja 1401)*. Kraków 2012 s. 257.

⁶ *Tamże*.

⁷ M. ANTONIEWICZ. *Podstawy i zakres władzy księcia Władysława II Opolskiego w ziemi wieluńskiej oraz północno-zachodniej Małopolsce*. W: *Książę Władysław Opolczyk fundator klasztoru Paulinów* s. 198-209.

⁸ *Landbuch Księstw Świdnickiego i Jaworskiego*. T. 1: 1366-1376. Ed. T. Jurek. Poznań 2004 [dalej: L I] nr 870; W. WERESZCZYŃSKI. *Proces rozbudowy majątku Gotsche II Schoffa założyciela rodu Schaffgotschów z Chojnika i Gryfa [część III – podsumowanie]*. „Rocznik Jeleniogórski” 38:2006 s. 44.

29 kwietnia 1385 r. księżna świdnicko-jaworska zatwierdziła Wentschowi von Doynowi czynsze pochodzące z grodu, część dochodów z cła tamtejszego oraz młyna⁹, które nabył za 200 grzywien¹⁰. Możemy zatem założyć, że zarówno w latach 70., jak i 80. XIV w. bolesławieckie lenno zamkowe pozostawało w dyspozycji księżnej świdnicko-jaworskiej.

Już w siedem miesięcy po dacie, pod którą pojawia się informacja o objęciu Bolesławca wraz z Weichbildem przez Władysława Opolczyka, możemy natrafić na ślady wykonywania przez Agnieszkę władzy nad tym terytorium. 5 października 1372 r. księżna świdnicko-jaworska zatwierdziła ustanowienie dożywocia dla żony Fritschka von Waldaua, Małgorzaty¹¹. 5 listopada 1372 r. roku Agnieszka potwierdziła posiadanie przez Kleryka von Bolza Kruszyńka, miejscowości położonej nieopodal Bolesławca, która znajdowała się po jego wschodniej stronie, oraz Świeborowic także należących do jego okolic¹². 16 listopada 1372 r. księżna świdnicko-jaworska zatwierdziła obrót trzema grzywnami czynszu spod bolesławieckich Tułowic¹³. 20 listopada 1372 r. potwierdziła transakcję obrotu czynszem w wysokości sześciu grzywien z Gościszowa położonego na południowy zachód od Bolesławca¹⁴. 8 września 1373 r. księżna świdnicko-jaworska stwierdziła przekazanie przez Mikołaja Rosenika wójtostwa w Bolesławcu jego synowi¹⁵. 11 października 1373 r. Habsburżanka zatwierdziła sprzedaż przez Henryka von Baumgarthena Franczkowi von Redernowi wsi Jadwisin znajdującej się na południowy zachód od Chojnowa¹⁶. 23 sierpnia 1374 r. Agnieszka potwierdziła, że wykupiła od Henryka von Kethelicza gród lenny w Bolesławcu za 180 grzywien. Następnie nadała go Klerykowi von Bolzowi, z tym, że po jego śmierci wspomniany gród mógł objąć ktoś inny, ale wcześniej musiał oddać 180 grzywien¹⁷. 16 lipca 1375 r. księżna świdnicko-jaworska wyraziła zgodę na ustanowienie przez Franczka von Rederna dożywocia w Jadwisinie dla jego żony Doroty¹⁸. 29 lipca 1375 r. Agnieszka zatwierdziła ustanowienie przez Dytryka von Waldicza dla swojej żony Katarzyny dożywocia na 14 grzywnach rocznego czynszu z Kraszowic na południe od Bolesławca¹⁹. 15 sierpnia 1375 r. księżna świdnicko-jaworska potwierdziła dożywocie

⁹ *Landbuch Księstw Świdnickiego i Jaworskiego*. T. 2: 1385-1395. Ed. T. Jurek Poznań 2000 [dalej: L II] nr 45.

¹⁰ *Tamże* nr 53, 54.

¹¹ L I nr 729.

¹² *Tamże* nr 721.

¹³ *Tamże* nr 682.

¹⁴ *Tamże* nr 677.

¹⁵ *Tamże* nr 768.

¹⁶ *Tamże* nr 780.

¹⁷ *Tamże* nr 870; D. ADAMSKA. *Burgrabiowie księstwa świdnicko-jaworskiego w drugiej połowie XIV wieku*. „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka” 56: 2001 z. 2 s. 217, 222.

¹⁸ L I nr 1038.

¹⁹ *Tamże* nr 1034.

na dwóch łanach we wsi Osła (położonej na północny wschód od Bolesławca) dla Anny, małżonki Henryka von Waldicza²⁰. 17 marca 1376 r. Habsburżanka zatwierdziła, że Konrad Sander, zwany Ohme, sprzedał Wilirykowi von der Landscronowi wszystkie swoje posiadłości w Milikowie (znajdującym się na południowy zachód od Bolesławca, po prawej stronie rzeki Kwisy)²¹. Tego samego dnia, czyli 17 marca 1376 r., wyżej wspomniany Konrad za zgodą Agnieszki sprzedał Franczkowi von Redernowi wszystkie swoje dobra w Gościszowie położonym na wschód od Milikowa²². 22 kwietnia 1376 r. księżna świdnicko-jaworska zatwierdziła darowiznę, której dokonał Henryk Hoke na rzecz swojej żony Małgorzaty. Przedmiotem darowizny były wszystkie dobra wyżej wspomnianego Henryka we wsi Nowa w Weichbildzie bolesławieckim²³. 8 maja 1376 r. Agnieszka potwierdziła transakcję obrotu czynszem w wysokości 10 grzywien z Tułowic w tym samym Weichbildzie²⁴. 9 maja 1376 r. księżna świdnicko-jaworska zatwierdziła transakcje majątkowe rodziny von Schellendorf dotyczące dóbr we wsi Brochocin w Weichbildzie bolesławieckim²⁵. 15 maja 1376 r. Habsburżanka zaświadczyła, że Otto von Grislow zapisał dożywotnio swojej żonie Agnieszce dziesięć grzywien rocznego czynszu we wsi Gościszów znajdującej się na południowy zachód od Bolesławca²⁶. 16 października 1376 r. księżna świdnicko-jaworska zatwierdziła, że Kuntschke von Dyr na wypadek swojej śmierci przekazał wszystkie swoje dobra w położonym na wschód od Bolesławca Tomaszowie synom swojego brata: Hansowi, Mikołajowi i Filipowi²⁷. Jak poświadczają powyższe przekazy z lat 1372-1376, zachowały się liczne i niebudzące wątpliwości informacje, dowodzące sprawowania przez Agnieszkę władzy na omawianym terytorium.

Bolesławiec pojawia się wśród innych miast księstwa świdnicko-jaworskiego w wydanym 25 lipca 1377 r. dokumencie Habsburżanki zabezpieczającym życie i zdrowie Żydów mieszkających w księstwie²⁸. Miasto nad Bobrem należało do tych, które zostały wymienione jako pozostające pod zwierzchnością władcy - ni w jej przywileju mennicznym z 15 stycznia 1381 r.²⁹ 10 lutego 1384 r. księżna świdnicko-jaworska przyznała, że Konrad von Ebirsbach sprzedał Swedigernowi z Osłej i jego braciom oraz synom dwie grzywny czynszu pochodzące z karczmy w Różyńcu, położonym na północny zachód od Bolesławca³⁰. Z 29 kwietnia 1385 r.

²⁰ *Tamże* nr 1000.

²¹ *Tamże* nr 1064.

²² *Tamże* nr 1067.

²³ *Tamże* nr 1090.

²⁴ *Tamże* nr 1078.

²⁵ *Tamże* nr 1081.

²⁶ *Tamże* nr 1126.

²⁷ *Tamże* nr 1107.

²⁸ *Tamże* nr A36.

²⁹ *Tamże* nr A 69.

³⁰ *Tamże* nr A 90.

pochodzą dokumenty poświadczające decydowanie przez Agnieszkę o obsadzie grodu w Bolesławcu³¹. Widzimy zatem, że księżna świdnicko-jaworska aktywnie wykonywała władzę na terenie Weichbildu bolesławieckiego także po 1376 r. Mniejsza liczba przekazów to poświadczających (w porównaniu z okresem wcześniejszym) jest związana m.in. z faktem, że ślady działalności kancelarii Habsburżanki z lat 1377-1384 w większości nie zachowały się do naszych czasów. Oprócz przykładów sprawowania przez Agnieszkę władzy nad Weichbildem bolesławieckim możemy dostrzec, że 29 lipca 1375 r. w Bolesławcu władczyni wydała dokument dotyczący innej części księstwa świdnicko-jaworskiego³².

3. BOLESŁAWIEC W GRANICACH KSIĘSTWA ŚWIDNICKO-JAWORSKIEGO

Jeżeli spojrzymy na przebieg granic księstwa świdnicko-jaworskiego około połowy XIV w., to zauważymy, iż Bolesławiec z Weichbildem znajdowały się wewnątrz jego jaworskiej części³³. Weichbild od południa przylegał do reszty księstwa jaworskiego, od zachodu graniczył z Łużycami, od północy natomiast z księstwem żagańskim³⁴. Od północy i wschodu przylegał do księstwa legnickiego³⁵. Widzimy więc, że z żadnej strony Weichbild bolesławiecki nie graniczył z księstwami i ziemiami będącymi w posiadaniu Władysława Opolczyka w latach 70. XIV w. Omawiane tu terytorium należało administracyjnie do księstwa świdnicko-jaworskiego także w okresie nowożytnym³⁶.

ZAKOŃCZENIE

W świetle licznych wzmianek źródłowych potwierdzających przynależność Weichbildu bolesławieckiego do księstwa świdnicko-jaworskiego tezę Jerzego Sperki o panowaniu w nim Władysława Opolczyka należy uznać za mylną. Sperka zauważył także, że Bolesławiec przed objęciem go w posiadanie przez Władysława Opolczyka należał do księstwa świdnickiego. Trzeba tutaj zaznaczyć, że w ramach

³¹ L II nr 45, 53, 54; ADAMSKA. *Burgrabiowie księstwa świdnicko-jaworskiego* s. 217.

³² L I nr 1040.

³³ D. KOPA. *Zasięg geograficzny księstwa świdnicko-jaworskiego około połowy XIV wieku*. „Kwartalnik Opolski” 61:2015 nr 4 s. 79-95.

³⁴ *Tamże* s. 86.

³⁵ *Tamże* s. 86-87.

³⁶ *Silesiaae Typus*. Antwerpen 1570. Biblioteka Jagiellońska [dalej: BJ] M 44/17. *Silesiae Ducatus*. Amsterdam 1650. BJ M 44/21. *Silesiae Ducatus*. Amsterdam 1663. BJ M 44/20. F. Kühn. *Ducatus Silesiae Iavranus*. BJ M 44/81. *Superioris et Inferioris Ducatus Silesiae*. Norymberga 1700. BJ M 44/14. *Ducatum Silesiae Svidnicensis et Iavraviensis Delineatio*. BJ M 44/80.

połączonego księstwa świdnicko-jaworskiego Bolesławiec stanowił część księstwa jaworskiego.

THE ALLEGED REIGN OF WŁADYSŁAW OPOLCZYK
IN SILESIAN BOLESŁAWIEC

S u m m a r y

The article attempts to verify Jerzy Sperka's thesis that Władysław Opolczyk was in possession of Bolesławiec located in Silesia and its Weichbild. It contains references which prove that Bolesławiec was bestowed upon Agnieszka von Habsburg. Based on sources from the Middle Ages and the modern era, it also specifies the information about the territory of the Duchy of Świdnica-Jawor.

Słowa kluczowe: średniowiecze, księstwo świdnicko-jaworskie, Bolesławiec, Władysław Opolczyk, Agnieszka księżna świdnicko-jaworska.

Key words: the Middle Ages, the Duchy of Świdnica-Jawor, Bolesławiec, Władysław Opolczyk, Agnieszka the Duchess of Świdnica-Jawor.